

1998

UMESTO UVODNE REČI

Dvanaesti susret Kopaoničke škole prirodnog prava koji je bio posvećen temi »MOĆ I NEMOĆ PRAVA« i zakazan u dane 13–17. decembra 1998. godine, nije održan. Stoga, izostala je i Uvodna reč Autora kojom je tradicionalno svake godine otvaran Plenum ove Škole. O razlozima neodržavanja ovog susreta Autor je obavestio učesnike Škole i širu pravničku javnost putem publikovane reči koja je činila sastavni deo Programa pripremljenih 328 referata naših i inostranih autora, raspoređenih shodno Heksagonu Kopaoničke škole prirodnog prava.

Ovde se objavljuje taj tekst onako kako je bio publikovan u jesen 1998. godine.

Poštovane Kolege,

*Članovi najšire jurističke porodice Kopaoničke škole
prirodnog prava*

*Škole, koja je pravdu kao stožernu vrlinu prava uvek
stavljala iznad prava kao volje ili samovolje jednih
u odnosu na druge*

Već Jedanaest godina na prvim stranicama godišnjeg Programa Kopaoničke škole koja se sredinom decembra održava pod stalnim nazivom *Pravda i pravo*, bili ste obaveštavani o rasporedu rada Škole, radu pojedinih Katedri i njihovih brojnih sekcija u okviru originalnog Kopaoničkog Heksagona, rasporedu radnih prostorija, organizaciji prevoza i smeštaja u hotelskim kapacitetima na Kopaoniku, a sve to uz imenovanje više stotina autora i njihovih priloga koji su poslednjih godina publikovani u četiri toma sa ukupno četiri do pet hiljada stranica štampanog teksta za svaku godinu.

I ove, Dvanaeste godine, sve se odvijalo po uobičajenom toku stvari (konkurs za prijem radova, angažovanost urednika pojedinih Katedri, poziv određenom broju inostranih i naših autoriteta u oblasti pravne teorije i prakse, i sl.), tako da se u ovom trenutku u štampi nalazi 328 referata – studija ili priloga, namenjenih ovogodišnjoj sesiji Škole, koja se, kako vam je već poznato, održava pod opštim naslovom: *Moć i nemoć prava*.

Sva četiri toma, prema našoj tradiciji, i ove godine, na vreme izlaze iz štampe, i na taj način, naša Škola, koja je u ranom detinjstvu preživela sve pokušaje deteubistva, nastavlja da živi svoju mladost, ali mladost koja se čvrsto oslanja na umnost prošlosti, opšte i naše.

Ipak, pripremajući godinu dana (1998) ovaj Dvanaesti susret kojim je trebalo da se zaokruži celina iskustva i stečena sigurnost, Kopaonička škola se suočila sa nepremostivim teškoćama u organizovanju »usmenog« delatnosti. I to delatnosti, koja se, kolegijalno, prijateljski i sa ljubavlju dobre volje, tradicionalno odvijala sredinom decembra svake godine na Kopaoniku.

To su pravnički dani, bolji i pravedniji u odnosu na one koji predstavljaju našu svakidašnjicu, i to, kako domaće tako i inostrane pravničke javnosti. Samo prošle 1997. godine među dve i po do tri hiljade pravnika, učestvovali su i pravnici iz 22 zemlje evropskog i vanevropskih kontinenata.

Svi oni, sa radošću u srcu, duhovnom slobodom, intelektualnom radoznavnošću i sa nestrpljenjem, odbrojavali su dane i u svojim rokovnicima precrtavali svoje radne i druge obaveze koje padaju u Kopaoničke dane, jer Kopaonički susreti svojom naučnom i stručnom argumentacijom predsedavaju svim našim dnevnim obavezama.

Uzroci nepremostivih teškoća da se ovogodišnjim susretom zaokruži Dvanesterac kopaoničkog Heksagona, različiti su po svojoj prirodi (udar finansijskih moćnika, itd.). Razume se, oni su nejak i u ugođu Školu (to objektivno nije moguće), ali su ti uzroci danas dovoljno snažni da velikom broju pravnika uskrate mogućnost učešća na ovogodišnjem Kopaoniku, što nije bilo učinjeno čak i u godinama enormne inflacije koju pamtimo po gorčini finansijskog i privrednog života.

Među velikim brojem onemogućenih, posebno se našao sudijski red, bez čije legitimne vokacije i primene zakona na osnovu njihovog razumevanja zakona, nema ni pravednog prava, ni pravne države. Razume se, sve to shodno se odnosi i na one učesnike Kopaoničke škole koji se isto tako bave važnom delatnošću, a koja nije sudska u strogom smislu te reči.

Pri tome, jedno podsećanje: u ovoj Školi svi smo jednaki u dostojanstvu i pravima, svi smo *prvi među jednakima*, bez obzira na ro-

đenje ili ubeđenje, političko, nacionalno, rasno ili klasno. Svi smo, dakle, *sui iuris*, a niko u ovoj Školi nije, niti po prirodi njenog učenja može biti lice *alieni iuris*, kako je to negda bilo i kako to i danas jeste svuda gde čulnost nadvladava umnost.

Održati »usmeni« deo Škole, ove godine, značilo bi, između ostalog, i diskriminaciju prema svim onim učesnicima kojima je onemogućeno da dođu na Kopaoničke pravničke dane, i to iz bilo kojih razloga.

I po tome: ovogodišnji opus Kopaoničke škole prirodnog prava predstavljen sa četiri toma aktuelnog pravnčkog spisa (oko 4.000 stranica štampanog teksta), distribuiran u uobičajene decembarske dane, sačekaće svoj »usmeni kamen mudrosti« (*Capis philosophorum*) organizovanjem budućeg susreta.

S toga Dvanaesti susret Kopaoničke škole, poštovane Kolege, neće biti održan na zakazanom mestu i u zakazano vreme (13–17. decembra 1998), ali će on sigurno biti održan s tim što ćete o mestu i vremenu njegovog održavanja biti blagovremeno obavešteni.

Razume se, to obaveštenje će biti upućeno kako domaćoj tako i inostranoj pravničkoj javnosti. Siguran sam da će Dvanaesti susret posle »ovogodišnje nemogućnosti« biti i veći i plodonosniji, a iznad svega iskustveniji u odnosu na dosadašnjih jedanaest susreta i da će istovremeno biti inspiracija i snaga za Trinaesti i svaki dalji susret Kopaoničke škole prirodnog prava.

Možda će se ova Škola privremeno povući na neko drugo mesto zadržavajući svoje ime »*Universitas iuris naturalis Copaonici*«, možda će i preskočiti neku zapetu u svom kontinuitetu i vratiti se svojoj prostornoj izvornosti, ali pokrenutu renesansu vere u Pravo i Pravdu, koju je ova Škola ugradila u svoju biblioteku od preko trideset traktata, neće moći niko i nikada da uguši. Jer intelektualno delo samim publikovanjem odvojeno je čak i od svog tvorca. Ono ima svoj život kome ništa ne mogu ni svi sizifi okupljeni na zajedničkom i nečasnom činu destrukcije umnosti. Da nije tako zar bi danas znali za Aristotela i njegove prethodnike, za stoičku školu antičkog Rima, za srednjevekovnu opštu i hrišćansku civilizaciju, za današnju filozofsku misao. Zar bi danas znali i imali venac kodifikovanih prirodnih prava u okviru Međunarodne zajednice koji svakodnevno, ali

često i neodgovorno nazivamo ljudskim pravima od čijeg ostvarenja nas dele decenije pa i vekovi.

I zato, ova Škola, u čije temelje je ugrađeno racionalno Prirodno pravo, predstavlja danas rastavnicu između *zakonskog neprava i nadzakonskog prava*. Ona obitava kao stalni granum duhovnosti pred prolaznošću fizičkog dela čoveka i svih njegovih čulnih asocijacija.

Ona, kao Pančićev vrh, taj simbol naše prirode i prirodnog prava, ojačana naučnim opusom opšte i naše pravničke kulture, odoleva svim vetrovima, a ove godine i mešovini vetra koji se zove nevjera ili prosto nevjerin.

Snaga toga vetra je u iznenađenju, strategija mu je u zasedi, a moć u prevari. Ali, život nevjere priroda je odredila brojem minuta, bar u jednom napadu.

Šta su minuti nevjere prema vekovima vere u prirodno pravo. Kao da se priroda poigrala sa nevjerinom i kao da ga je stvorila samo zato da svako zlo i zloba pokažu svoje tragove.

Kada se nevjerin podigne i zahvati ovu Školu, koja uvek odgovara lepotom dobrog, on ponese u vazduh sve ono što je lako i bezvredno – na moru podigne penu, a na kopnu prašinu i slamke.

Za vreme njegove jednočinke, reklo bi se, da se više nikada neće razdaniti. Ipak, rezultat se brzo pokaže: svaka slamka padne na svoje mesto.

Ova Škola, iako je »voćka čudnovata« kako bi to rekao Pesnik sa Lovćena, ona je egzaltacija lepote dobrog, pa i ovom prilikom ne uzvraća retorzijom ili dogmom, već naukom kao organizovanom sumnjom koja ne zna za granice i zatvorene nesisteme u koje ne može ući bogatstvo prava i celina pravde.

Svako nasilje je opozicija umnosti. A bez umnosti svaka zajednica doživljava sudbinu hrasta kome lišće opada ili sudbinu vrta u kome vode nema.

Najzad, možda i jedna slučajnost: naš Dvanaesti susret pod naslovom *Moć i nemoć prava* posvećen je *Valtazaru Bogišiću* i njegovom nenadmašnom delu.

Danas kada otkazujemo, tačnije, odlažemo Dvanaesti susret Kopaoničke škole, aktuelne su reči našeg počasnog Slavljenika koji je 1888. godine u svom Zakoniku zapisao »*pravdi je nasilje najgori protivnik*«.

Još jednom, poštovane Kolege, bićete blagovremeno obavješteni o održavanju Dvanaestog susreta Kopaoničke škole prirodnog prava pod opštim naslovom, *Moć i nemoć prava*.

U jesen 1998,
početkom novembra

